

POST- historia från

FÖRSLÖVS OCH HJÄRNARPS PASTORAT

Erik Lindgren

Förlagan tillverkad år 1990

Posthistorisk skriftserie 138

Uppdaterad 1996

FÖRSLÖV

När ansvaret för kronobrevbäringen överfördes på postverket öppnades en poststation i Förslöv med 1874 års ingång. Föreståndare blev bagaren Nils Petter Olsson, som fick 200 kronor i årsarvode. Enligt hembygdsforskaren Sven-Eric Johansson låg poststationen i gästgivaregården vid Bokesliden, dvs strax utanför sockengränsen och var således belägen i Grevie församling.

Olsson blev av med sitt uppdrag den 1 april 1879. Poststationen drogs in och ersattes med lantbrevbäring från Ängelholm. Som ansvarig för denna anställdes husägaren A Pålsson.

Ändringen hade förberetts i god tid och behandlats av kommunalstämman i Förslövs skolhus redan den 18 mars 1878. Det hade då gällt att ta ställning till länsstyrelsens föreskrift i ett cirkulär den 18 februari om utseende av kommunombud. Ett utdrag ur protokollet från stämman säger bl a följande:

"Sedan det blivit vitsordat att kungörelsen om stämman behörigen blivit från predikstolen i Förslövs kyrka uppläst söndagen den 11 dennes företogs ärendet till avgörande och beslutade stämman, att i ödmjukhet till Generalpoststyrelsen ställa den önskan att Förslövs poststation, såsom belägen i medelpunkten av tvenne så folkrika församlingar som Förslöv och Grevie med en folkmängd av mellan 6 och 7000 personer, där en talrik mängd post visar att den är av behovet högt påkallad, och den fördel och säkerhet som en ordentlig poststation erbjuder allmänheten icke kan genom lantbrevbäring fullt ersättas; men för den händelse sådan icke kan bifallas, utsåg stämman Herr Fanjunkaren Carl Pettersson som boende nära vägen vid Förslövs kyrka, och som lovat åtaga sig denna befattning, såsom ett lämpligt ombud för Förslövs församling, till vilken kan med full säkerhet avlämnas alla de försändelser som genom lantbrevbäraren fortskaffas, och hos vilken även ankomna

försändelser kunna av adressaterna avhämtas, och vågar stämman i ödmjukhet tillförse sig att ovannämnde Petersson genom Generalpoststyrelsen avlönas".

Bägge önskemålen var förgäves. Poststationen drogs in och det föreslagna kommunombudet Carl Pettersson kunde inte få någon avlöning från postverket eftersom det fanns en generell bestämmelse om att av socknarna utsedda ombud skulle fungera utan avlöning. I vissa socknar betalades en liten ersättning från socknens medel, i andra fick korrespondenterna betala något till ombudet för inlämnade eller avhämtade brev. Ofta rörde det sig om tre öre. Den tillsatte lantbrevbäraren från Ängelholm hade två avlämningsställen för post i Förslöv, prästgården och hos kronofjärdingsmannen i Håle.

Med tillkomsten av Skåne-Hallands järnväg fick Förslöv åter en poststation den 22 augusti 1885, nu förlagd till järnvägsstationen. Det blev en s k förenad poststation där stinsen ansvarade för postservicen. Uppgiften åvilade till en början Carl Wilhelm Backman, följd redan efter ett år av Carl Johan Stuhr. Han blev kvar i elva år. Därefter följde Carl Oskar Zetterholm (1896-1916) och Johan Patrik Jacobsson (1916-1921).

Den sistnämnde fick uppleva att poststationens namn ändrades till Förslövsholm. Brev till Förslöv hade upprepade gånger "missänts" till Färlöv och vice versa. SJ låg bakom förslaget att ändra stationsnamnet, en ändring som tillämpades med 1921 års ingång.

Efter Jakobsson antecknas följande järnvägsanställda som ansvariga för samhällets postservice: Nils P Ohlsson Pihl (1921-1926), Hilding A:son Aldén (1926-1937), J A Winqvist (1937-1944), Johan August Elmquist (1944-45), Gustaf Adolf Stridde (1945-1948) och Adolf Lindqvist (1948-1952).

Med ökad trafik skildes post och järnväg åt och posten flyttades med 1953 års ingång till köpman Torsten Perssons fastighet vid mejeriet. Poststationen blev samtidigt statushöjd till en s k postexpedition med det tidigare postbiträdet Ann-Britt Karlsson som föreståndare. Drygt 15 år senare flyttade posten till Stiftelsen Bjärhems fastighet vid Sandbäcksvägen.

Poststationen Färlöv i Kristianstadstrakten namnändrades till Kristianstad 11 den 1 maj 1970. På framställning av kommunalnämnden i Förslövsholm medgav poststyrelsen då att

postnamnet Förslöv skulle återinföras och övergången blev den 1 april 1971. Terminologin har ändrats i flera omgångar under 1970- och 1980-talen och den rätta beteckningen för posten i Förslövsholm är sedan 1986 postkontor. Där har postmästaren ansvar för service till ca 1200 hushåll.

GREVIE

Som nämnts i avsnittet om Förslöv öppnades en poststation i Förslövs järnvägsstation, när Skåne-Hallands järnväg togs i bruk för allmän trafik. Den poststation med namnet Förslöv som hade funnits under åren 1874-1879 låg i Grevie socken alldeles intill gränsen mot Förslöv. Med järnvägens tillkomst öppnades också en förenad poststation i Grevie, där stinsen Otto Algot Rehn fick ansvaret för posten.

Före järnvägsepoken hade en stor del av Grevie sockenbor postservice genom lantbrevbärning från och med april 1879. Det realiserade förslaget skilde sig från det planerade och det blev lantbrevbärare A Pålsson på linjen från Ängelholm till Förslöv som också betjänade kunderna i Grevie kyrkby.

Stins Rehn efterträddes i september 1907 av Oskar Fredrik Nilsson, som kom långt norrifrån. Han hade nämligen varit poststationsföreståndare i Lakaträsk och Trehörningsjö i Norrbotten rep Ångermanland. Betydligt kortare flyttning fick efterträdaren Nils Bengtsson i mars 1916. Han hade förestått poststationen i Barkåkra under mer än 12 år. Efter honom svarade följande järnvägsanställda för postservice i Grevie: Gustaf Otto Malmqvist (1924-1933), Peter August J:son Lindén (1933-1936), Karl Gerhard Larsson (1936-1940), Johan Otto Olsson (1940-1942), Johan Leonard Eriksson (1942-1945), Otto Emil Nilsson (1945-1947), Emil Gotthild Trägårdh (1947-1950), Edvin Larsson (1950-1954), Harald Einar Ferdinand Ljungberg (1954-1956), Nils Gunnar Blomkvist (1956-1963), Nils Gunnar Sterner (1963-1968) och Hans Börje Ingelsberg (1968).

Ökade göromål motiverade poststationens skiljande från järnvägen den 1 oktober 1968, då Elsa Sjöstrand övertog föreståndarskapet. Hon hade tidigare varit poststationsfö-

reståndare i Västra Karup. Poststationen inhyrdes i Grevie sparbanks nya fastighet. I samband med flyttningen gjordes en omorganisation som bland annat gick ut på att brevbäringen centraliserades till Förslövsholm. Efter några år genomfördes en ny organisation den 1 april 1971, som fick till följd att posten ändrades att utgå från Båstad och att poststationen i Grevie namnändrades till Båstad 2 (det namn med tilläggsiffra som under åren 1947-1960 använts för den poststation som ursprungligen hette Malen). Den 1 oktober 1973 upphöjdes poststationen i Grevie till en sk postexpedition och efter ändrad terminologi 1977 och 1986 blev Elsa Sjöstrand postmästare vid postkontoret Båstad 2 i Grevie. Namnet Grevie återinfördes och i projekt "Nät 92" lämnades postkontoret på entreprenad till "Din Matbutik".

HJÄRNARP (Margretetorp)

I Margretetorps gästgivaregård inrättades den 1 januari 1874 en poststation med socknens namn, Hjärnarp. Gästgivaren Anders Ekberg blev dess föreståndare, efterträdd av Maria Lovisa Ekberg i februari 1897. Änkefru Helena Kristina Ekberg tog över i oktober 1900 och från november 1909 Karl Magnus Ekberg. Denne kom att bli kvar till sin död 1944, då änkan Esther Ekberg tog vid. När hon avgick 1948, hade poststationen vid gästgivaregården varit i samma släkt under 74 år. Under hennes sista period hade poststationen fått namnet Margretetorp, samtidigt som en ny poststation inrättats i Hjärnarps kyrkby den 1 oktober 1946. Denna poststation fick nu överta namnet Hjärnarp.

Ny föreståndare i Margretetorp, där poststationen nu hade sitt riktiga namn, blev köpman Sven Johnsson. Han förlade poststationen till lanthandeln och svarade för den till 1950. Då övertog Jenny Maria Petersson poststationen för att redan 1953 efterträddas av Westa Gunhild Karlsson. När poststationen i Margretetorp drogs in med april månads utgång 1966, blev fru Karlsson föreståndare för poststationen i kyrkbyn.

HJÄRNARP

De som bodde i Hjärnarps kyrkby eller på visa andra håll i socknen, såg inte med så blida ögon på att socknens första poststation låg i Margretetorp. Flera försök gjordes att få den flyttad till kyrkbyn. Ett sådant blev till allmänt beskådande genom att skolläraren Sven Hedlund framhöll i en insändare i Engelholms Tidning den 14 februari 1906 att Hjärnarps poststation borde flyttas till kyrkbyn. En liten förbättring uppnåddes den 1 mars 1936 då ett postombud öppnade i kyrkbyn med bagaren Johan Sigfrid Persson som ansvarig. Detta organiserades om till en poststation den 1 oktober 1946, samtidigt som den ursprungliga poststationen vid Margretetorp bytte namn från Hjärnarp till Margretetorp. Även med högre status efter övergången från postombud till poststation var Johan Sigfrid föreståndare till och med november 1951, då Anna Svensson övertog befattningen. Hon efterträddes den 1 oktober 1954 av Else Olsson, som år 1966 lämnade över till Vesta Gunhild Karlsson.

Ännu en statushöjning skulle posten i Hjärnarp genomgå. Den klassades som postexpedition från den 1 september 1977 och med ny terminologi heter det från och med 1986 postkontor. Postmästare Inger Olsson fick ta ansvaret för service till ca 940 hushåll med postadress Hjärnarp.

ÅSBO-TOSTARP

Ehuru beläget i grannhäradet har Tåstarp förts till Hjärnarps pastorat och skall därför beröras i detta sammanhang. Med det namn och den stavning som rubriken anger öppnades en poststation den 1 januari 1874. Handlanden N P Persson utsågs till föreståndare med 200 kr i årsarvode.

Av bl a sparsamhetsskäl anbefallde poststyrelsen i september 1875 en översyn över poststationernas verksamhet. De överordnade postmästarna skulle redovisa vissa uppgifter för poststyrelsen, bl a hur stor frimärksförsäljningen

varit. Vid poststationen Åsbo-Tostarp hade under andra halvåret 1875 bara sålts frimärken för kr 21:84. Postmästare Claes Bergenstråhle i Ängelholm redovisade i sitt brev den 28 januari 1876 fyra "olönsamma" poststationer, Starby, Åsbo-Tostarp, Tossjö och Houf och skrev följande:

"Skulle Generalpoststyrelsen möjligen vara betänkt att indraga ovannämnde poststationer, får jag aktningsfullt föreslå, att i och för tjänstebrevs befordran till fjärdingsmännen, Generalpoststyrelsen uppdroge åt någon - ej ortens länsman, som på många sätt torde vara enskilt intresserad härav - att överenskomma, antingen med fjärdingsmannen att han emot en mindre summa själv ansvarade för hämtning och avsändning av sin kronopost, eller ock genom kommunalstämmas hörande överenskom med församlingen att den ansvarade för att tjänstebreven till och från fjärdingsman bleve befordrade".

Hur den frågan skulle lösas kunde Bergenstråhle inte förutse vid den tidpunkten, men när väl lantbrevbäring introducerades i vårt land, blev poststationen Åsbo-Tostarp indragen den 31 mars 1879. En lantbrevbäringslinje inrättades från Munka-Ljungby till Tåstarp och Per Pålsson i Toarp utsågs till kommunombud. Han blev den förmedlande länken mellan lantbrevbäraren och de församlingsbor som inte kunde få direktkontakt med lantbrevbäraren.

Till lantbrevbärare antogs Karl Johannesson i Toarp. Han gick turen två dagar i veckan och fick 90 öre för varje tur, fram och åter. Omorganisationen medförde att det diltillsvarande kontraktet med Carl Persson i Munka-Ljungby om postföring mellan Munka-Ljungby och Tåstarp upphörde.

Systemet med kommunombud avvecklades efter hand. Behovet av en fast postanordning i Tåstarp blev alltmer kännbart. Den 15 februari 1939 inrättades ett postombud med lantbrevbäraren Hartvig Georg Nilsson som ansvarig. Han lämnade över till Bertha Elisabet Nilsson i september 1949. Med den stora utbyggnad av lantbrevbäringsnätet som kunde göras efter andra världskriget visade sig postombudet så småningom överflödigt. Nästan alla fick direktkontakt med lantbrevbäraren och med 1965 års utgång avvecklades postombudet. Dess namn hade varit Tostarps by och i dess datumstämpel fanns gravyren MUNKALJUNGBY POB 1.

Allt jag denna dag erhållit en skrifvelse så lydande:
"Till poststationsföreståndaren i Åsbo-Tostarp,
Per N. F. Persson."

På grund af skrifvelsen från kongl. Generalpoststyrelsen af den 18 dennes får jag härmed meddela: Att Per N. F. Perssons befattning som postföreståndare i Åsbo-Tostarp (kommer att upphöra) med utgång af Mars detta år, började skriftligt erkännande om denna uppsägelse hit insändad med omgående post.

Ängelholm den 24 Februari 1879.

Claes Bergenstråhle
Postföreståndare.

~~H. Johannesson~~
Rudolf Bergström #

Härmed härmed erkänt,
Åsbo-Tostarp den 28 Febr 1879

N. F. Persson
Poststationsföreståndare

POSTFÖRINGSVÅNDOR

Den viktiga postlinjen från söder till norr genom Halland passerade genom en del av de områden som berörs i denna uppsats. Den lockade brottslingar till överfall på postförarna och den backiga och kurviga vägen vållade dessutom ibland olyckor. Här skall kort berättas om en sådan olycka

samt i all korthet dessutom om ett mycket omtalat rån i de berörda trakterna.

Först skall emellertid en av de äldsta kända postförarna namnges. Det är Jöns Andersson som under en period under andra hälften av 1600-talet hade kunglig fullmakt att föra posten "ifrån Margretetorp till Karup tvenne gånger om veckan över Åsen och sedan tvenne gånger till Engelholm; gör i allt 4 mil och således rider 208 mil om året för 4 öre milen, vilket gör 832 öre, d v s 26 daler silvermynt". (Citrat ur 1690 års uträkning av postböndernas lön).

Jöns Andersson hade åtta år tidigare vänt sig till kungen för att bevaka sin rätt som postförare för egen och familjens del. Andersson var också länsman. Här är en avskrift - omgjord i något moderniserat språk - av det svar som kung Carl XI undertecknade den 30 oktober 1682:

Vi Carl, etc, göra vittterligt, att länsmanen i Margrete-torp under Åsen i Skåne Jöns Andersson har fört den dubbla posten 24 års tid 2 gånger uppföre och 2 gånger utföre om veckan, och har dessutom uti 18 år väl och med trohet förestått sin länsmanntjänst, vilken han för ålders skull sedermera måste uppsäga. Därför ha vi i betraktande därav, och särdeles för det goda beröm av tro och redlighet uti krigstiden honom gives av befallningsmannen Nils Olofsson, nådigst unnat, som vi härmed och i detta vårt öppna brev kraft nådeligen föruruna och efterlåta honom, Jöns Andersson, hans hustru, barn och efterkommande, att härefter som hittills och allt framgent, obehindrat få föra den dubbla posten och därvid njuta all den rättighet som andra för dubbel post bestås, så länge som intet klagomål över dem kommer."

Vi flyttar oss nu omkring 170 år framåt i tiden och tar del av ett brev som postmästare Samuel Francke i Ängelholm skrev till poststyrelsen den 13 januari 1855:

"Härigenom får jag ödmjukligen rapportera att då snällposten från Stockholm i går kl 7 1/4 eftermiddag hit anlände, var den icke åtföljd av postiljon, utan fördes av postbonden Anders Pehrsson i Margretetorp, vilken på tillfrågan berättade att under resan mellan Östra Karups och Margretetorps gästgivaregårdar åkdonet kullstjälpt i närheten av sistnämnda ställe, därvid den från Halmstad medföljande postiljonen P O Sandberg så svårt skadades i huvudet, att han i sanslöst tillstånd måste kvarstanna i Margretetorp, att olyckshändelsen tilldragit sig strax

efter klockan 4 em och att det dröjsmål som därigenom vållats, väl kan antagas till ungefär 2 timmar.

Posten som vid ankomsten hit befanns i god ordning, avfärdades efter vanligt uppehåll vidare till Helsingborg, dit nämnde Anders Pehrsson, för postens säkerhet, anmodades och åtog sig medfölja.

På grund av uppgiften rörande Sandbergs tillstånd ansåg jag min plikt fordra, att för honom, såsom skadad i tjänsten, genast rekvirera vård av härvarande provincialläkare, vilken efter resa till stället, för mig tillkännagivit, att postiljonen Sandberg i går afton kl 8 1/2, en timme före läkarens framkomst, avled i följd av benbrott i huvudskålen".

Postmästaren i Halmstad skrev samma dag ett liknande brev till poststyrelsen men ägnade huvuddelen åt att föreslå en efterträdare till den avlidne postiljonen.

Mera kända av befolkningen i trakten är några av de rån, som drabbat postförare. Om ett som inträffade 1664 berättas att en passagerare, vilken liksom kusken blev dödad, i stridens hetta hade bitit ett finger av rånaren. Kronobefallningsmannen i Östra Karup, som lovat att arbeta hårt för att få fatt i mördaren, befanns gå med handen i band. Misstänkt försvann han från Östra Karup och lär inte ha återvänt dit.

År 1758 blev postföraren överfallen i trakten av byn Simonstorp på Hallandsåsen. Där finns en liten sten med en föga professionellt inhuggen text, vilken lyder: "Här Blef Den Norske Post Röwed År 1757". Om Halland som genomgångsland för danska och norska poster har jag berättat i ett särskilt kapitel i manuskriptet till boken om halländsk posthistoria (väntas utkomma under år 1992). 1757 års rån har blivit föremål för flera skribenters intresse och det finns olika versioner om förloppet och efterspaningarna. Enligt domstolsprotokoll fann man aldrig rånaren, men den muntliga traditionen säger att rånaren greps, dömdes till döden och avrättades.

Norska postverkets historiker Berrum berättar om en postbonde som lyckades avvärja ett rånförsök en sommarkväll år 1768. Samme postbonde lär ha stött på en flock vargar vid vägen på Hallandsåsen men klarat sig utan skador.

Margretetorps gästgivaregård lär ha blivit nerbränd i samband med oroligheter under 1700-talets danska krig.